

Продовольча індустрія

Від лану до столу

**Рибний асортимент
збагатять фаршеві
вироби**

(стор.21)

**Пивом з ячменю, але
без хмелю смакували
прапращури, -**

**запевняли, надалі
аби зберегти**

(стор.42)

**№5-6
2010**

Моделювання процесу замісу рідких опар

О. Чепелюк, О. Чепелюк, кандидати техн. наук,
М. Шпак, В. Цветкова
Національний університет харчових технологій

Анотація. Наведено результати моделювання процесу змішування компонентів під час приготування рідких опар, який здійснюється з використанням енергії потоків повітря і води під тиском. Визначено раціональні значення швидкостей подачі компонентів, досліджено дисипацію енергії в апараті.

Ключові слова: моделювання, заміс, рідка опара, швидкість подачі, дисипація енергії.

Abstract. The modelling results of ingredient mixing process during liquid sponge preparation has been presented. Rational values of ingredients advance speed are defined, energy dissipation is investigated.

Key words: modelling, mixing, liquid sponge, advance speed, energy dissipation.

При розробці нових технологій і обладнання доцільно створювати відповідні математичні моделі і використовувати можливості обчислювальної техніки. Обчислення, проведені з їх допомогою, забезпечують скорочення витрат часу і матеріальних ресурсів, які були б потрібні для проведення експериментів на фізичній моделі. Водночас одержані результати слід порівнювати з даними фізичного моделювання і при необхідності вносити корективи до математичної моделі, оскільки всі особливості реальних процесів, що відбуваються у таких складних системах як харчові продукти і напівфабрикати, врахувати неможливо.

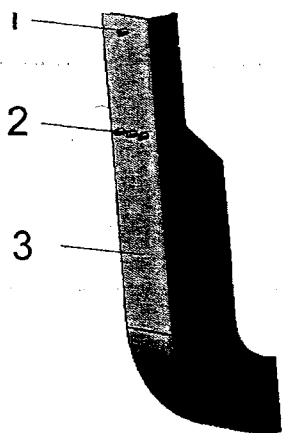
Серед традиційних двофазних способів приготування пшеничного тіста зараз найчастіше в якості першої фази використовують густі опари. Схеми з рідкими опарами не знайшли широкого застосування у промисловості України через ряд притаманних їм недоліків [1]. У Європі запатентовано і впроваджено у виробництво агрегати для приготування рідких опар, істотною особливістю яких є перехід від традиційних

місильних органів тістомісильних машин до використання енергії стисненого повітря і води під тиском [2]. Однак вартість такого устаткування непосильна для хлібопекарських підприємств України, тому існує потреба розробити аналогічні вітчизняні конструкції і обґрунтувати раціональні режими їх роботи.

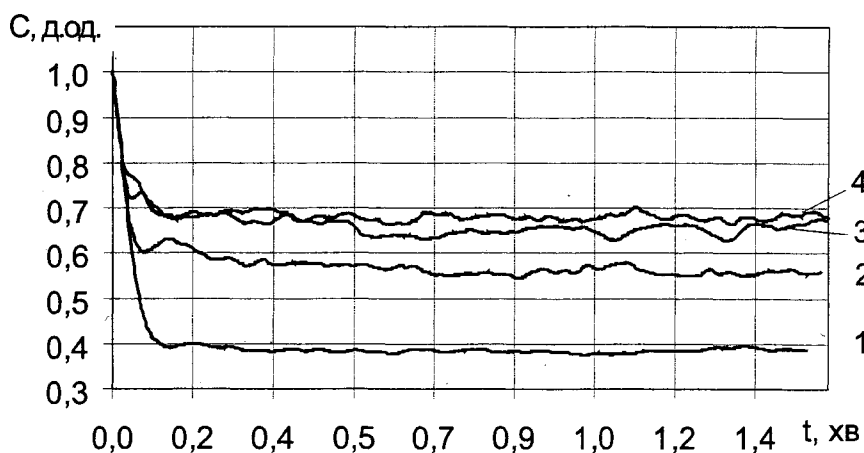
Основою способу приготування опар, що розглядається, є зволоження пиловидних часточок борошна, які перебувають у завислому стані, струменем рідини під тиском. Об'єкт досліджень – процес змішування компонентів під час приготування рідких опар, предмет досліджень – режими замісу.

Дослідження виконано методом математичного моделювання з використанням програмного комплексу FlowVision, який ґрунтується на кінцево-об'ємному методі розв'язання рівнянь гідродинаміки й використовує прямокутну адаптивну сітку з локальним подібненням. При цьому виконується дискретиза-

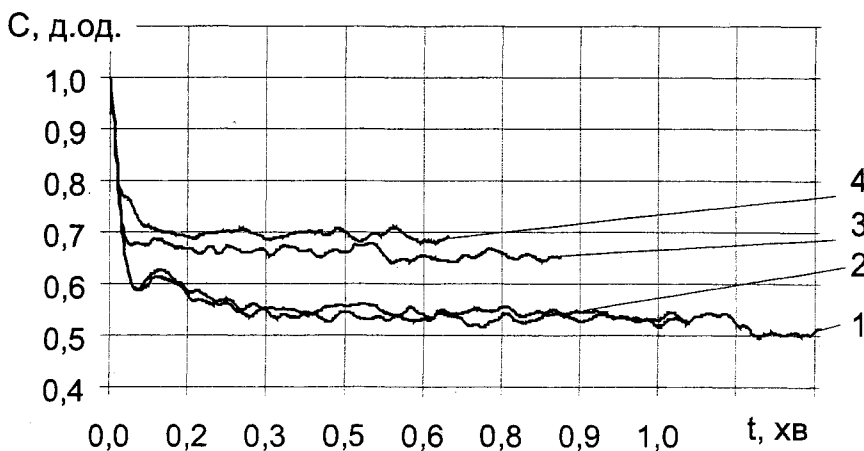

Рис. 1. Геометрична модель установки для приготування рідкої опари
 1- патрубок для подачі повітря; 2- патрубок для подачі рідких компонентів; 3 - камера змішування.

Рис. 2. Зміна концентрації борошна в часі при швидкостях його подачі
 1-2 м/с; 2-4 м/с; 3-6 м/с; 4-8 м/с;

Рис. 3. Зміна концентрації сипких компонентів в часі при швидкостях подачі води
 1-41,5 м/с; 2-55 м/с; 3-69,5 м/с; 4-83,5 м/с;

ція записаних в інтегродиференційній формі законів збереження маси, імпульсу, енергії по поверхні контрольного об'єму.

Геометрична модель установки для приготування рідкої опари (рис. 1) створена в програмі Компас – 3D V10.

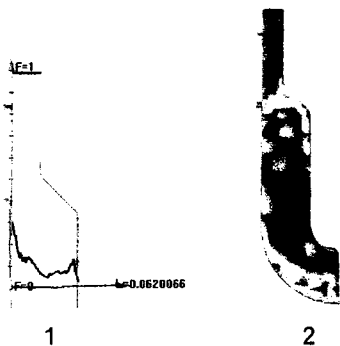
Борошно в камеру змішування подається зверху місткості і завдяки подачі повітря переходить у завислий стан. Через патрубки для подачі рідких компонентів подаються під тиском вода і рідкі дріжджі. Замішана опара відводиться з нижньої частини установки.

В якості крайових умов задано структурно-механічні властивості борошна і рідких компонентів, швидкість їх подачі, характеристика потоків початкової сировини і кінцевого продукту – опари – на вході і виході з місткості відповідно та шорсткість поверхні її стінок.

При моделюванні процесу приготування рідких опар в якості керуваних факторів, які впливають на вихід якісного напівфабрикату, розглянуто швидкості подачі борошна та рідких компонентів, які змінювались в межах 2 – 8 м/с і 41,5 – 83,5 м/с відповідно.

У результаті моделювання проаналізовано зміну концентрації початкової речовини – борошна – по об'єму місткості (це є основним показником якості замісу опари при математичному моделюванні) (рис. 2, 3) з метою визначення раціональних значень швидкостей подачі початкових компонентів і дисипацію енергії в апараті.

Як видно з рис. 2, варіювання швидкості подачі борошна помітно впливає на його концентрацію в кінцевому продукті – опарі. Найбільш прийнятним варіантом швидкості подачі борошна є 2 м/с (див. рис. 2 крива 1), при якій два компоненти – борошно і рідина – найбільш повно (на 60%) змішані, утворивши новий продукт. Збільшення швидкості подачі сипких компонентів до 4 м/с і вище призводить до наявності від

Рис. 4. Зміна концентрації початкових компонентів
 1 - по перерізу камери змішування;
 2 - в площині методом кольорової заливки.

55 до 70% часточок сипких компонентів, які не провзаємодіяли з рідиною, внаслідок чого якість одержаного напівфабрикату буде гіршою.

Слід зазначити, що в усіх розглянутих випадках досягнення усталеного значення концентрації сипких компонентів спостерігається за 0,1 – 0,2 хв (6 – 12 с).

Результати дослідів, проведених для з'ясування впливу швидкості подачі рідких компонентів на хід процесу (рис.3) свідчать, що швидкості подачі рідини 41,5 і 55 м/с (див. рис. 3. криві 1, 2) забезпечують майже однаковий результат і помітно відрізняються з-поміж інших результатів, оскільки за них концентрація сипких компонентів, які не провзаємодіяли з рідиною, в кінцевому продукті буде найменшою.

Для визначення оптимальних значень швидкостей подачі компонентів використано метод повного факторного експерименту. За цільову функцію обрано концентрацію борошна C (долі од.), яке не провзаємодіяло з рідиною. В якості керованих параметрів розглянуто швидкості подачі борошна U_6 і рідких компонентів U_p , причому за їх основний рівень прийнято найкращі результати, отримані при проведенні попередніх обчислювальних експериментів: $U_{6o} = 2$ м/с і $U_{po} = 55$

м/с. При перевірці статистичної значущості коефіцієнтів рівняння регресії встановлено, що всі коефіцієнти при керованих факторах незначущі. Це свідчить, що величини, прийняті за основний рівень, є оптимальними значеннями керованих факторів.

На рис. 4 наведено кращі з одержаних результатів розподілу концентрації початкових компонентів в кінцевому продукті, отримані при швидкості подачі борошна 2 м/с і швидкості подачі рідини 55 м/с.

При моделюванні проаналізовано значення швидкості опари на виході з місткості і отримано залежність:

$$U_o = 0,043 \cdot U_6^{0,38} \cdot U_p$$

де U_o – швидкість опари, м/с; U_6, U_p – швидкості подачі борошна і рідких компонентів (м/с) відповідно.

Таким чином, для забезпечення найбільш рівномірного розподілу концентрацій компонентів в камері змішування, необхідно здійснювати подачу сипких компонентів зі швидкістю 2 м/с і рідини зі швидкістю 55 м/с.

Швидкість обмінних процесів і перемішування безпосередньо пов'язані з частотою дисипації механічної енергії в апараті. Завдяки використанню повітря і

рідини під тиском безперервно поновлюються поверхні фаз, які взаємодіють, що зумовлює істотне прискорення процесу змішування компонентів. У результаті розрахунку в програмному комплексі Flow Vision отримано графічні дані і чисельні значення дисипації енергії в апараті. Перетворення механічної енергії в теплову при замісі опари не повинно призводити до її перегріву, оскільки оптимальна температура бродіння опари і тіста становить 28–32 °С. Аналіз процесу приготування опари, виконаний в цій роботі, показав, що внаслідок дисипації енергії спостерігається підвищення температури опари при замісі від початкових 24°C до 32,8°C, що є прийнятним.

Основними завданнями подальших досліджень процесу приготування рідких опар з використанням енергії потоків повітря і води під тиском є аналіз впливу конструктивних особливостей апарату на хід процесу і проведення відповідних фізичних експериментів.

Висновки.

Функції, які повинна виконувати установка, насамперед, полягають в рівномірному розподілі складових (борошна, дріжджів, води) і створенні сприятливих умов для утворення структури опари. Для досягнення необхідного результату – гомогенної опари – в розглянутій конструкції апарату швидкість подачі борошна повинна становити 2 м/с, швидкість подачі рідини – 55 м/с.

Література

1. Ауэрман Л.Я. *Технология хлебопекарного производства* / Л.Я. Ауэрман. – СПб.: Профессия, 2002. – 416 с.
2. *Опис агрегату «Рapidо-Джет» [Електронний ресурс] // Сайт фірми «Diosna».* – Режим доступу:
3. http://www.diosna.de/data/media/documents/pr_image.pdf